

บทคัดย่อ

กรณีศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพชีวิตของผู้ประกอบอาชีพหาบเร่แผงลอย รูปแบบในการแก้ไขปัญหาช่วยเหลือตนเอง และปัญหาในการเข้าถึงระบบบริการของรัฐ โดยเลือกพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่อาศัยอยู่ในชุมชนบะขามเป็นกลุ่มศึกษา เนื่องจากชุมชนบะขามเดิมเป็นชุมชนชนบทที่อยู่รอบนอกเขตเทศบาล การประกอบอาชีพในอดีตคือ อาชีพทางการเกษตร ทำนา ปลูกผัก หาปลา และรับจ้าง ปัจจุบันชุมชนบะขามได้ถูกปรับเปลี่ยนฐานะเป็นของเขตเทศบาลนครขอนแก่น (เดิมเป็นเทศบาลเมืองขอนแก่น) การประกอบอาชีพอิสระในอดีตจึงถูกปรับเปลี่ยนจากเดิมมาสู่อาชีพหลากหลายขึ้น โดยเฉพาะอาชีพค้าขาย หาบเร่แผงลอย นอกจากนี้ชุมชนบะขามยังประสบกับปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินที่อยู่อาศัยที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งเป็นประเด็นหนึ่งที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

ปัญหาการค้าขายหาบเร่แผงลอย นอกจากปัญหาการขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนเพื่อใช้ในการลงทุน และชีวิตประจำวันแล้ว ยังพบกับปัญหา คนขายมีปริมาณมากขึ้น คนซื้อมีปริมาณน้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปิดภาคการศึกษา รวมทั้งผลกระทบจากโครงการประกันสุขภาพ 30 บาท รักษาทุกโรค ส่งผลต่อปริมาณผู้ซื้อน้อยลง (กรณีผู้ขายตลาดนอกชุมชน) เนื่องจากเงื่อนไขการใช้บริการสถานพยาบาลที่ใกล้บ้าน ตามที่อยู่ของผู้มีบัตรทองประกันสุขภาพ และปัญหาโรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพ เช่น จากไอน้ำมันที่ใช้ทอดขนม ควันพิษ และปัญหานี้สิน

ส่วนการเข้าถึงบริการของรัฐ พบว่า ชุมชนบะขามเป็นชุมชนที่ดำรงรักษาวัฒนธรรมเดิมแบบชนบทภาคอีสานและมีการปฏิบัติประเพณี " ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ " โดยเคร่งครัด จึงเป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวจิตใจและประสานสายใยความสัมพันธ์ของชุมชนให้แน่นแฟ้น มีผู้นำที่เข้มแข็งที่มีความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงานรัฐ เอกชน นักการเมืองระดับท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้ชุมชนบะขามได้รับการบริการจากรัฐอย่างทั่วถึง ผู้นำชุมชนคนหนึ่งกล่าวว่า " การที่ชุมชนบะขามได้เป็นส่วนหนึ่งของเทศบาลนครขอนแก่นทำให้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการของประชาชนทุกกระบวนการได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลมากขึ้น และชาวบ้านมีอำนาจในการตัดสินใจ ในการเมืองระดับท้องถิ่น" การที่ชุมชนบะขามมีปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินและมีการต่อสู้ที่ยาวนานเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชุมชนบะขาม ได้รับการบริการจากรัฐอย่างทั่วถึง

สิ่งที่คนกลุ่มนี้ต้องการมากที่สุดคือ การแก้ปัญหาในด้านความมั่นคงของที่อยู่อาศัย กรณีเรื่องเอกสารสิทธิ์ กรรมสิทธิ์ที่ดิน ที่รัฐบาลประกาศเป็นที่สาธารณะ รัฐควรจัดการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน โดยการออกเอกสารสิทธิ์ให้ถูกต้องตามกฎหมายเพราะประชาชนได้อาศัยอยู่มาเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 50 ปี แล้ว เพื่อความมั่นคงของชีวิต ส่วนกรณีบ้านเช่าซึ่งมีราคาเช่าที่แพง รัฐบาลควรจัดสรรที่ดินว่างเปล่าในเขตเทศบาลที่มีอยู่ ให้ชาวบ้านเช่าครอบครองสร้างที่อยู่อาศัย หรือจัดสร้างบ้านเช่าราคาถูกให้ผู้มีรายได้น้อยได้เช่าอยู่อาศัยหรือเช่าซื้อได้

นอกจากนั้นคนกลุ่มนี้ยังต้องการ ความมั่นคงของอาชีพ การมีทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ ทุนการศึกษาบุตร และการได้รับการบริการจากหน่วยงานของรัฐเท่าเทียมกับคนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริการ

จากสถานีตำรวจ (โรงพัก) ซึ่งปัจจุบันต้องประสบปัญหาการเลือกปฏิบัติ และโรงพยาบาล ซึ่งให้บริการที่ไม่เท่าเทียมในการจ่ายยาและการผ่าตัด